

УДК 378.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-201-212>

ВПЛИВ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ, МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Ю. Ю. Мусхаріна

ORCID 0000-0001-7080-5013

О. І. Холодний

ORCID 0000-0002-0527-3193

Ю. О. Долинний

ORCID 0000-0002-5804-4941

У статті представлено результати теоретико-прикладного дослідження особливостей впливу спортивної діяльності на формування моральної сфери студентів педагогічного університету: діагностовано рівень розуміння сутності категорії «моральності» та змісту моральних норм і професійно важливих для вчителя якостей особистості, визначено особливості ставлення досліджуваних до моральних норм, вивчено прояви моральності і дотримання морально-етичних правил у поведінці і вчинках, проаналізовано рівень сформованої моральної поведінки у студентів факультету фізичного виховання, майбутніх вчителів.

Було встановлено, що результатом спортивної діяльності є не тільки фізична, технічна, тактична підготовленість і спортивний результат, але і зміни, що відбуваються у духовній, морально-етичній, аксіологічній сферах особистості. У студентів 1 групи, які активно займаються спортом, показники духовно-моральної вихованості значно вищі, ніж у респондентів 2 групи, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять, що проводяться за освітньою програмою. Також було виявлено, що ступінь реалізації конструктивності спілкування, саморозвитку, саморегуляції дій та емоцій вище у досліджуваних студентів 1 групи, які активно займаються різними видами спорту, регулярно відвідують групи спортивного самовдосконалення, беруть участь у змаганнях. Студенти 2 групи мають прагнення до розвитку морально-культурного потенціалу, але реалізація досягнення мети значно нижча бажаного.

Отже, на основі аналізу емпіричних даних було визначено специфіку впливу спортивної діяльності на особистісний розвиток

майбутнього вчителя, зокрема формування моральних якостей, визначено її суттєве значення у розвитку духовності і формуванні морально-етичної поведінки студентів, майбутніх педагогів, їх прагнення і поступу до самовдосконалення.

Ключові слова: моральність, моральні якості, морально-етична поведінка, особистість вчителя, ціннісне ставлення.

Постановка проблеми. В умовах системних змін і трансформацій, які сьогодні відбуваються в політичній, соціальній, економічній, освітній сферах нашої країни особливого звучання набуває проблема формування моральності, духовного розвитку особистості. Духовна сутність людини, розвиток її розуму і моральності є основою освіти і виховання (Цибулько, 2019, с. 232). Саме вони визначають етику поведінки людини, ставлення до себе, інших, природи, речей тощо, надаючи глибинного змісту всій життєдіяльності.

Однак, почасти в студентському середовищі присутні такі явища, як криза соціальної, особистісної та духовної ідентичності, зниження цінності праці як способу самореалізації особистості, ігнорування соціальних норм поведінки, перебільшення ролі матеріальних потреб тощо. (Шипко, 2020, с. 19) Саме студентська молодь потребує ціннісно збагачених відповідей на моральні запитання, набуття морального досвіду поведінки. Особливо це актуально для студентів, майбутніх вчителів.

Сучасне суспільство надає особливих вимог до особистості вчителя та його професійних властивостей. Вчитель повинен бути людиною високої культури і вселюдських цінностей, провідником ідей державотворення і демократичних змін, людиною чуйною, уважною і доброзичливою. Він є посередником між дітьми та системою ідей, традиціями, культурою свого народу і людства (Остополець, 2019, с. 221).

Вчитель – один із головних учасників освітнього процесу, і його особистий приклад є могутнім фактором виховного впливу на учнів. У зв'язку з цим особливо актуальною є проблема вивчення факторів формування моральних якостей студентів, майбутніх вчителів.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження особливостей розвитку моралі і моральності, морально-етичного виховання майбутніх фахівців здійснювали філософи, соціологи, педагоги, психологи та інші представники суміжних наук. Всі вони вивчали різновекторні аспекти моралі і моральності людини, формування духовних цінностей і моральних якостей особистості. Філософські аспекти моралі та морального виховання привертати увагу ще з давніх давен таких мислителів, як Аристотель, Ф. Бекон, Г. В. Ф. Гегель, І. Кант, С. К'еркегор, І. Г. Фіхте, А. Шопенгауер та ін. Сучасні філософи В. Андрущенко, Н. Богданова, О. Завгородня,

О. Цибулько, В. Шинкарук та ін. також присвячують свої наукові дослідження цій важливій проблемі сьогодення. Педагогічні основи морального виховання студентської молоді показано в роботах О. Березок, І. Беха, О. Бондаревської, О. Вишневського, В. Оржеховської, Л. Пovalій, Ю. Руденка, М. Стельмаховича, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, К. Чорної, П. Щербаня, М. Яницького та ін. В психології означено проблемою опікувалися такі вчені, як Н. Антонова, М. Боришевський, Л. Виготський, М. Савчин, Ж. Петрочко, Е. Помиткін, С. Ярмусь та ін. Все це в значній мірі обумовлює соціальну значимість даної проблеми. Однак, не дивлячись на активізацію наукового інтересу до цієї теми, потреба у вивченні впливу різноманітних факторів на формування моральних якостей студентів, майбутніх вчителів залишається актуальною.

Метою дослідження є теоретичне вивчення та емпіричне дослідження особливостей впливу спортивної діяльності на формування моральності та моральних якостей студентів, майбутніх вчителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мораль (від лат. – звичай) – це норми, принципи, правила поведінки людей, почуття, судження, в яких виражається нормативна регуляція відносин одного з одним та людською спільнотою (колективом, класом, народом, суспільством) (Сердюк & Семіч, 2018, с. 74). Отже мораль – певна форма свідомості, яка є результатом засвоєння (інтеріоризації) особистістю зовнішніх регуляторів поведінки (норм, правил і загальноприйнятих цінностей), слідування яким дозволяє індивіду адекватно входити у людську спільноту, будучи механізмом адаптації до навколишнього світу.

Моральність людини виступає в якості механізму прояву її внутрішніх цінностей (екстеріоризації). Це – внутрішні духовні якості, якими вона керується, етичні норми, правила поведінки, яким вона слідує. Відповідність поведінки людини її внутрішнім моральним переконанням, високим гуманним принципам робить її духовною істотою і забезпечує повагу до самої себе. Моральність виникає як сукупний продукт матеріально-духовного, соціального буття людини.

До професійно необхідних моральних якостей сучасного вчителя входять: гуманність, людяність, доброзичливість, дружелюбність, тактовність, щирість, співчутливість, благородство, терпимість, відповідальність, чесність, правдивість, принциповість, сміливість, мужність, працелюбність, скромність, уважність, оптимістичність тощо. Основою особистості педагога є моральність як внутрішня, духовна якість людини.

Моральне виховання особистості має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі

засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі. Воно ефективно здійснюється тільки як безперервний і цілісний процес, який починається ще з малку і триває все життя людини. Відомо, що на цей процес впливає багато різноманітних факторів: родина, соціальні інститути, засоби масової інформації та ін. Ми ж у своєму дослідженні визначили за **мету** – вивчення особливостей впливу спортивної діяльності на формування моральності та моральних якостей студентів, майбутніх вчителів фізичної культури.

Вибірку склали студенти факультету фізичного виховання ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», майбутні вчителі фізкультури у кількості 61 чоловік віком від 17 до 23 років. Респондентів було поділено на 2 групи: до 1 групи віднесли тих студентів, які активно займаються різними видами спорту, регулярно відвідують групи спортивного самовдосконалення, беруть участь у змаганнях (25 чол.). (Група 1). Другу групу склали студенти, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять, що проводяться за освітньою програмою (36 чол.) (Група 2).

В дослідженні вирішувалися такі завдання:

- діагностувати рівень розуміння студентами сутності моральності особистості та моральних норм;
- визначити особливості ставлення досліджуваних до моральних норм;
- встановити прояви моральності і моральних норм у поведінці студентів, їх вчинках;
- проаналізувати рівень сформованості моральної поведінки у студентів факультету фізичного виховання;
- на основі емпіричних даних визначити особливості впливу спортивної діяльності на формування моральних якостей студентів, майбутніх вчителів фізичної культури.

Для вирішення завдань застосовували такі методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, співставлення та узагальнення теоретичних і експериментальних даних;
- емпіричні: тестування, опитування, бесіда, включене спостереження;
- методи математико-статистичної обробки фактичних даних, зокрема кореляційний та дискрептивний аналіз.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечена системним підходом до предмету вивчення, застосуванням методів релевантних меті дослідження, широким спектром використаних методик, достатнім обсягом вибірки та їх репрезентативністю, сучасними методами планування експерименту і статистичної обробки фактичних даних.

За допомогою методики «Незакінчені речення» (модифікований варіант Сакса-Діснея) нами було досліджено розуміння сутності

моральності особистості та змісту моральних норм у студентів, майбутніх вчителів. Респонденти мали дати визначення відповідним моральним категоріям, закінчивши речення. Аналізуючи відповіді, керувалися такими показниками: правильне повне визначення, правильне неповне, елементарне, неправильне визначення.

Результати тестування показали, що у відповідях респондентів спостерігалися певні відмінності:

1 група – студенти, які активно займаються різними видами спорту: правильне повне визначення моральної норми властиве 96% досліджуваним, що вказує на розуміння сутності і змісту моральних норм; лише 1 студент із опитаних цієї групи (4%) показав правильне, однак неповне визначення моральних норм і сутності моральності особистості.

2 група – студенти, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять: тільки у 32% респондентів виявлено правильне і повне визначення моральної норми та сутності моральності людини; правильне, але не повне визначення моральної норми властиве 56% досліджуваним, вони виявляють розуміння сутності, але при її визначенні допускають неточності. Елементарне визначення моральної норми властиве 12%, ці досліджувані мають невиразне уявлення про моральну норму, не можуть повністю розкрити її зміст. Неправильне визначення моральної норми, тобто пояснення норми не відповідає її сутності, не виявлено у жодного досліджуваного.

З метою вивчення видів ставлення до моральних норм досліджуваних студентів нами була використана методика «Вибір», розроблена І. Бехом.

Результати аналізу фактичних даних показали, що у досліджуваних 1 групи, яку склали студенти, котрі активно займаються різними видами спорту, регулярно відвідують групи спортивного самовдосконалення, беруть участь у змаганнях, в більшості сформоване позитивно-стійке ставлення до відповідних моральних норм (80% опитаних), компромісне ставлення зафіксовано у 12% опитаних, пасивне і недостатньо стійке – у 8% респондентів. Негативного ставлення до моральних норм не виявлено.

У респондентів 2 групи, яку склали студенти, що займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять, в більшості сформоване компромісне ставлення до моральних норм – 36%, воно активне, але недостатньо стійке. Активне, позитивно-стійке ставлення до відповідних моральних норм було виявлено у 28% юнаків, пасивне і недостатньо стійке – у 22%. Однак, були і такі респонденти, у яких негативне, нестійке ставлення до моральних норм – 14%.

Отже, ми можемо пояснити цей факт позитивним впливом практичної спортивної діяльності, до якої залучені студенти 1 групи. Активні заняття

спортом сприяють не лише розширенню уявлень про моральні норми поведінки, а й формують позитивне ставлення до моральності.

Для вивчення особливостей прояву моральних норм у поведінці студентів, їх вчинках нами було проведено опитування респондентів обох груп. Опитування було письмовим. Використовувалася авторська анкета «Добрі вчинки». Внаслідок опитування ми виділили п'ять видів найбільш поширеніших вчинків у опитаних студентів, причому – студенти 1 групи проявляють такі вчинки: доброзичливість – 100%, дружність – 100%, правдивість – 84%, дисциплінованість – 80%; щирість – 76%. У студентів 2 групи констатовано наступні показники: правдивість – 77%, далі щирість – 70%, доброзичливість – 61%, дружність – 59%, а дисциплінованість є найменш поширеним вчинком – 56%. Все це дає нам підставити стверджувати, що спортивна діяльність сприяє закріпленню моральних норм і набуттю досвіду моральної поведінки в процесі взаємодії.

Далі було проведено тестування за «Шкалою совісності» В. Мельникова та Л. Ямпольського. Ця методика призначена для вимірювання ступеня поваги до соціальних норм і етичних вимог. За допомогою цієї методики ми маємо змогу виявити рівень совісності у респондентів. Вважається, що для осіб з високим значенням фактора совісності характерні такі особливості, що впливають на їх поведінку та діяльність, як почуття відповідальності, сумлінність, стійкість моральних принципів. У своїй поведінці вони керуються почуттям відповідальності, суворо дотримуються етичних стандартів, завжди прагнуть до виконання соціальних вимог, їх сумлінність зазвичай поєднується з високим самоконтролем.

Аналіз результатів дослідження за цією методикою показав наступне: за показниками, що відповідають високому та низькому рівням виявлено достовірні відмінності. У першій групі респондентів «високий рівень» совісності спостерігається у 74% досліджуваних студентів, а у другій групі – 50%.

За показниками «низького рівня» совісності спостерігаються суттєві відмінності між групами. У респондентів 1 групи (з досвідом у спортивній діяльності) взагалі відсутній цей показник, а щодо досліджуваних, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять, показники низького рівня совісності показали 11,1% досліджуваних.

Щодо показників, які відповідають середньому рівню совісності достовірних відмінностей у порівнюваних нами двох груп респондентів не виявлено. Це може вказувати на те, що відповідну ступінь поваги до моральних норм і етичних вимог мають всі студенти, майбутні педагоги, не

зважаючи на рівень активності у спортивній діяльності. Всі студенти можуть самостійно формувати моральні обов'язки і реалізувати моральний самоконтроль, вимагати їх виконання, давати оцінку власним вчинкам та вчинкам інших.

Для визначення особливостей ціннісних орієнтацій досліджуваних студентів використовувався тест «Ціннісні орієнтації» М. Рокича. Методика являє собою тест особистості, спрямований на вивчення ціннісно-мотиваційної сфери. Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості і складає основу її ставлення до навколишнього світу, інших людей, до самої себе, що складає фундамент світогляду і ядро мотивації життєвої активності, основу життєвої концепції і «філософії життя», ключові мотиви вчинків.

Результати дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокича показали, що із термінальних цінностей найважливішими для респондентів 1 групи є: наявність хороших друзів (4,78); активне діяльнісне життя (4,78); розвиток і самовдосконалення (4,70); життєва мудрість (4,65); краса природи і мистецтва (4,56); цікава робота (4,45). Тобто можна стверджувати, що спортивна діяльність позитивно впливає на ціннісні орієнтації студентів, оскільки високий ранг вони віддають тим цінностям, які відіграють значну роль для успіху, насамперед, у командній роботі.

Респондентами 2 групи термінальні цінності проранжовано таким чином: життєва мудрість (4,69); продуктивне життя та розвиток (4,68); наявність хороших друзів (4,54); суспільне визнання (4,45). Тут можна побачити, що студенти цієї групи віддають перевагу цінностям індивідуального життя і мають більш егоїстичні потреби.

Відмінності у показниках 1 та 2 груп простежується і за ступенем вираженості показників. Так, у студентів 1 групи, які активно займаються спортом, ціннісні показники вищі, ніж у 2 групи, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять. Отже, можна зробити висновок того, що активні заняття спортом сприяють розвитку ціннісних орієнтацій у досліджуваних. До того ж, студенти 1 групи є більш вмотивованими до командної роботи.

Щодо інструментальних цінностей, то найвищі показники мають респонденти 1 групи: широта поглядів (4,86); терпимість (4,65); чуйність (4,15) освіченість (4,30); старанність (4,29); самоконтроль (4,20), ефективність у справах (4,15). Респонденти 2 групи проранжували інструментальні цінності у такий спосіб: терпимість (4,94); широта поглядів (4,78); старанність; самоконтроль (4,12); чуйність; раціоналізм; терплячість. Тут ми спостерігаємо несутетві розбіжності між показниками обох груп досліджуваних.

За методикою «Морально-культурний потенціал» О. Моткова (модифікований варіант) було вивчено такі показники: здатність до самопізнання та самоаналізу, конструктивне спілкування, саморегуляція, творчість, відповідальність за власні дії та вчинки та ін.

Аналіз фактичних даних показав наявність суттєвих відмінностей між шкалами «Сила прагнення» та «Ступінь реалізації» за такими показниками: «саморегуляція», «творчість», «самоорганізація», «саморозвиток» та «моральна культура». Емпірично було визначено, що у респондентів 1 групи, які активно займаються різними видами спорту, сила прагнення до самопізнання та конструктивного спілкування значно вища, ніж у досліджуваних 1 групи. Студенти 2 групи мають суттєві відмінності між прагненням та реалізацією: прагнення до розвитку морально-культурного потенціалу є, але реалізація досягнення мети значно нижча бажаного.

Ми можемо пояснити цей факт тим, що студенти 1 групи мають більшу потребу у самопізнанні і саморозвитку, в тому числі і власної морально-потребової сфери, вони прагнуть до самовдосконалення, особистісного зростання. У респондентів 2 групи прагнення спрямовані на інші потреби.

Для встановлення зв'язку між ступенем залученості студентів до спортивної діяльності і показниками сформованості моральних якостей і моральної поведінки студентів досліджуваних груп ми використали лінійну кореляцію за К. Пірсоном. Статистичний аналіз дає змогу зробити такі висновки: показник «активна залученість до спортивної діяльності» тісно корелює з виконанням студентами таких моральних норм, як «чесність» ($r=0,42$) та «дисциплінованість» ($r=0,48$), існує прямий помірний зв'язок і з показником «відповідальність» ($r=0,46$). Були знайдені й інші зв'язки, але вони існують на рівні тенденції і тому нами не розглядалися.

Висновки. Отже, результатом спортивної діяльності є не тільки фізична, технічна, тактична підготовленість і спортивний результат, але і зміни, що відбуваються у духовній, морально-етичній, аксіологічній сферах особистості. У студентів, які активно займаються спортом, показники духовно-моральної вихованості значно вищі, ніж у респондентів 2 групи, які займаються фізкультурно-спортивною діяльністю лише в рамках навчальних занять, що проводяться за освітньою програмою. Також ми виявили, що ступінь реалізації конструктивності спілкування, саморозвитку, саморегуляції дій та емоцій вище у досліджуваних студентів 1 групи, які активно займаються різними видами спорту, регулярно відвідують групи спортивного самовдосконалення, беруть участь у змаганнях.

Отже, дослідження показало, спортивна діяльність позитивно впливає на розвиток моральних якостей студентів, майбутніх вчителів фізичної культури.

Література

1. Остополець І. Ю. Формування індивідуального стилю спілкування у студентів майбутніх вчителів фізичної культури. *Фізичне виховання і спорт в навчальних закладах України на сучасному етапі: стан, напрямки та перспективи розвитку*. Харків : ФОП Озеров Г. В., 2019. С. 221-227.
2. Сердюк А. М., Семіч М. С. Духовно-моральне виховання молодших школярів – один із головних критеріїв навчання. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лені України*. 2018. №2. С. 72-78.
3. Цибулько О. С. Духовні основи сучасного педагога. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2019. Вип. 5 (92). С. 223-238
4. Шипко М. В. Психологічні чинники розвитку етичної свідомості студентської молоді: дис. канд. психолог. наук: 19.00.07 Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди, Харків, 2020. 263 с.

References

1. Ostopolets, I. U. (2019). Formuvannya individualnoho stylya spilkuvannya u studentiv maibutnykh vchyteliv fizychnoi kultury. [Formation of individual style of communication in students of future physical education teachers] *Fizychnye vykhovannya i sport v navchalnykh zakladakh Ukrainy na suchasnomu etapi: stan, napriamky ta perspektyvy rozvytku*. Kharkiv: FOP Ozerov H. V. (ukr).
2. Serdiuk, A. M., & Semich, M. S. (2018). Dukhovno-moralne vykhovannya molodshykh shkolariv – ody iz holovnykh kryteriiv navchannya [Spiritual and moral education of junior schoolchildren is one of the main criteria of education] *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Leni Ukrainy*, 2, 72-78 (ukr).
3. Tsybulko, O. S. (2019). Dukhovni osnovy suchasnoho pedahoha [Spiritual foundations of a modern teacher]. *Spirituality of a Persobality: Methodology, Theory and Practice*, 5(92), 223-238 (ukr).
4. Shypko, M. V. (2020). *Psykhoholichni chynnyky rozvytku etychnoi svidomosti studentskoi molodi* [Psychological factors of development of ethical consciousness of student's youth]. (Candidate of Psychological Sciences Thesis), 263. Kharkiv H. S. Skovoroda National Pedagogical University, Kharkiv (ukr).

ВЛИЯНИЕ СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ФОРМИРОВАНИЕ МОРАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ СТУДЕНТОВ, БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Ю. Ю. Мухарина, А. И. Холодный, Ю. А. Долинный

В статье представлены результаты теоретико-прикладного исследования особенностей влияния спортивной деятельности на формирование нравственной

сферы студентов педагогического университета: диагностирован уровень понимания сущности категории «нравственность», содержания моральных норм и профессионально важных для учителя качеств личности; определены особенности отношения испытуемых к моральным нормам; изучено проявление нравственности и соблюдение морально-этических правил в поведении и поступках; проанализирован уровень сформированности нравственного поведения у студентов факультета физического воспитания, будущих учителей.

Было установлено, что результатом спортивной деятельности является не только физическая, техническая, тактическая подготовленность и спортивный результат, но и изменения, происходящие в духовной, морально-этической, аксиологической сферах личности. У студентов 1 группы, которые активно занимаются спортом, показатели духовно-нравственной воспитанности значительно выше, чем у респондентов 2 группы, которые занимаются физкультурно-спортивной деятельностью только в рамках учебных занятий, проводимых по образовательной программе. Также было выявлено, что степень реализации конструктивности общения, саморазвития, саморегуляции действий и эмоций выше у испытуемых студентов 1 группы, которые активно занимаются различными видами спорта, регулярно посещают группы спортивного самосовершенствования, участвующих в соревнованиях. Студенты 2 группы имеют стремление к развитию морально-культурного потенциала, но реализация достижения цели значительно ниже желаемого.

Итак, на основе анализа эмпирических данных были определены: специфика влияния спортивной деятельности на личностное развитие будущего учителя, в частности, формирование нравственных качеств; ее существенное значение в развитии духовности и формировании морально-этического поведения студентов, будущих педагогов; их стремления и продвижения к самосовершенствованию.

Ключевые слова: *нравственность, моральные качества, морально-этическое поведение, личность учителя, ценностное отношение.*

THE INFLUENCE OF SPORTS ACTIVITY ON THE FORMATION OF MORAL QUALITIES OF STUDENTS, FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION

Yu. Yu. Muskharina, O. I. Kholodnyi, Yu. O. Dolynnyy

The article presents the results of theoretical and applied research of the peculiarities of the influence of sports activities on the formation of the moral sphere of the Pedagogical University students: the understanding level of the essence of the category of "morality" and the content of moral norms and professionally important for the teacher personality traits is diagnosed, the peculiarities of the research volunteers' attitude to moral norms are identified, manifestations of morality and observance of moral and ethical rules in behavior and actions are studied, the level of moral behavior formation among the students of the faculty of physical education, future teachers is analyzed.

It is established that the result of sports activities is not only physical, technical, tactical training and sports results, but also changes in the spiritual, moral and ethical, axiological spheres of the personality. The students of the 1st group, who are actively engaged in sports, have much higher indicators of spiritual and moral upbringing than the respondents of the 2nd group, who are engaged in physical culture and sports activities only within the educational classes conducted according to the educational program. It is also revealed that the degree of constructive communication, self-development, self-regulation of actions and emotions is higher among the students – volunteers of the 1st group, who are actively involved in various sports, regularly attend sports self-improvement groups, participate in competitions. The students of the 2nd group have desire to develop moral and cultural potential, but the realization of the goal is much lower than desired.

Thus, based on the analysis of empirical data, the specifics of the impact of sports on the personal development of future teachers, in particular the formation of moral qualities is identified, the importance in the development of spirituality and formation of moral and ethical behavior of students, future teachers is stated, their desire and progress to self-improvement is revealed.

Key words: *Morality, moral qualities, moral and ethical behavior, teacher's personality, value attitude.*

Мусхаріна Юлія Юрївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медико-біологічних основ охорони життя та цивільного захисту, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: musharina.u@ukr.net

Мусхарина Юлия Юрьевна – кандидат педагогических наук, доцент кафедры медико-биологических основ охраны жизни и гражданской защиты, Государственное высшее учебное заведение «Донбасский государственный педагогический университет» (г. Славянск, Украина). E-mail: musharina.u@ukr.net

Muskharina Yuliia Yuriyivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Medical and Biological Fundamentals of Life Protection and Civil Protection, State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University" (Sloviansk, Ukraine). E-mail: musharina.u@ukr.net

Холодний Олександр Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: holodnij.alexandr@ukr.net

Холодный Александр Иванович – кандидат педагогических наук, доцент кафедры теоретических, методических основ физического воспитания и реабилитации, Государственное высшее учебное заведение «Донбасский государственный педагогический университет» (г. Славянск, Украина). E-mail: holodnij.alexandr@ukr.net

Kholodnyi Oleksandr Ivanovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theoretical, Methodological Foundations of Physical

Education and Rehabilitation, State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University" (Sloviansk, Ukraine). E-mail: holodnij.alexandr@ukr.net

Долинний Юрій Олексійович – кандидат педагогічних наук, доцент, в.о.зав. кафедри фізичного виховання і спорту, Донбаська державна машинобудівна академія (м. Краматорськ, Україна). E-mail: mr.dya.69@gmail.com

Долинний Юрій Алексеевич – кандидат педагогических наук, доцент, в.о.зав. кафедры физического воспитания и спорта, Донбасская государственная машиностроительная академия (г. Краматорск, Украина). E-mail: mr.dya.69@gmail.com

Dolynnyy Yuriy Oleksiyovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Physical Education and Sports, Donbas State Engineering Academy (Kramatorsk, Ukraine) E-mail: mr.dya.69@gmail.com